

מדת בדת

לע"נ הגה"ק ר' יקותיאל יהודה
בן ר' צבי הלברשטם זיע"א
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 208 פרשת בלק תשע"ו

בבא קמא מה-נא

רב אומר שמועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל, ויש לדון שלר"מ בכל מקרה הוא צריך שמירה מעולה ולר' יהודה גם בקרן ימין יש צד תמות וצד מועדות, ויש לומר שרב לא סובר כרב אדא בר אבהה והוא אומר שרק בקרן ימין ושמאל שייך צד תמות ומועדות,

דף מו אך במועד גמור אין צד תמות.

רבה אומר שטעמו של ר"א שבמועד שמירתו רק בסכין שכתוב ולא ישמרנו שיותר אין לו שמירה, ואביי מקשה ממה שכתוב בכור ולא יכסנו שא"כ אין לו כיסוי ואין לומר שלא מועיל כיסוי שהרי שנינו שאם כסהו כראוי ונפל שם שור או חמור ומת פטור, ואביי מבאר שטעמו של ר"א כר' נתן שאדם לא יגדל כלב רע בביתו ולא יעמיד סולם רעוע בביתו שכתוב ולא תשים דמים בביתך.

פרק שור שנח את הפרה

משנה אם שור נגח פרה ומצאו את עוברה בצדה ולא יודעים אם ילדה אותו ומת קודם הנגיחה או שהוא נפל מחמת הנגיחה, משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לוולד, וכן פרה שנגחה שור וילדה ולא יודעים אם היא ילדה קודם נגיחה ואין לגבות מהולד או שילדה אחר הנגיחה משלמים חצי נזק מהפרה ורביע נזק מהוולד. גמרא רב יהודה אומר בשם שמואל שמשנתניו כדעת סומכוס שממון המוטל בספק חולקים אך דעת חכמים שיש כלל גדול בדין שהמוציא מחבירו עליו הראיה, והם אמרו כלל גדול לומר שגם אם הניזק אומר ברי והמזיק אומר שמא בכ"ז המוציא צריך להביא ראיה, ועוד בא לומר שגם במקרה של מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן שלדעת רב שזה מקח טעות ושמואל סובר שיכול המוכר לומר שהוא מכרו לו לשחיטה, ולכאורה נראה אם אדם זה קנה לשחיטה או לחרישה, ויש לומר שמדובר באדם שקונה לכך ולכך, אך לכאורה נראה לפי המחיר שהרי שור לחרישה יקר יותר, ויש לומר שמדובר בהשקיער הבשר ועומד במחיר של שור לחרישה, עמוד ב אך יש להקשות שאם אינו משלם הוא יוכל לקחת את השור בכסף שהוא חייב לו כמו שאומרים מהחייב לך תגבה אף מסובין, ויש לומר שמדובר שניתן לגבות ממנו מדברים אחרים וסובר רב שזה מקח טעות שהולכים אחר רוב האנשים שקונים לחרישה, ושמואל סובר שלא הולכים אחר הרוב שדוקא באיסור הולכים אחר הרוב אך בממון אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה, וכן שנינו שאם שור נגח פרה וילדה ולא יודעים אם ילדה קודם הנגיחה או לאחריה לסומכוס משלם חצי נזק לפרה ורבע נזק לוולד ולחכמים המוציא מחבירו עליו הראיה.

ר' שמואל בר נחמני אומר שהמקור לכך שהמוציא מחבירו עליו הראיה הוא מהפסוק מי בעל דברים יגש אליהם והכוונה יגיש דבריו אליהם, ורב אשי אומר שאין צריך פסוק לכך אלא זה סברא שמי שכואב לו הולך לרופא, והפסוק מלמד כדברי רבה בר אבהו שנוקקים קודם לתובע שכתוב מי בעל דברים יגש אליהם יגיש דבריו אליהם, ואמרו בנהרדעא שלעתים נזקקים לנתבע תחילה כגון שנכסיו נעשים זולים.

המשנה אומרת שכשפרה נגחה משלם חצי ממנה ורבע מהולד ויש להקשות מדוע מקבל בעל השור חלק שלם פחות רבע, ואביי מבאר שחצי הכוונה אחד מארבעה ורביע הכוונה אחד משמונה, ולכאורה אם מדובר שהפרה והולד שייכים לאדם אחד יאמר הניזק ממה נפשך שלם לי חצי נזק, ויש לומר שמדובר שהפרה שייכת לאחד והוולד לאחד, ולכאורה אם בעל השור תובע קודם את בעל הפרה ודאי הוא טוען שהפרה הזיקה הבא ראה שיש לך שותף לנזק, אלא מדובר שבעל השור תבע קודם את בעל הולד ואומר בעל הפרה גילית במעשיך שיש לי שותפים, וללישנא בתרא גם אם תבע קודם את בעל הפרה הוא יכול לטעון שאתה יודע שיש לי שותפים לנזק, ורבא מקשה שלא כתוב במשנה אחד מד' ואחד מח' אלא כתוב חצי ורביע נזק, ורבא מבאר שמדובר שהפרה והולד של אחד וכוונת המשנה שאם הפרה קיימת משלם חצי נזק ממנה,

דף מה קודם גמר דין של שור שהמית הקדישו מוקדש ואם שחטו בשרו מותר ואם החזירו שומר לבית בעליו הוא מוחזר, ואחר גמר דין לא מועיל מכירה והקדש ואם שחטו בשרו אסור ואם החזירו שומר לבית בעליו אינו מוחזר, ור' יעקב סובר שגם אחר גמר דין אם החזירו שומר לבעליו מועיל החזרה, ולכאורה נחלקו שלרבנן לא אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך ור' יעקב סובר שאומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, ורבה דוחה שלכו"ע אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך שא"כ הם יכלו לחלוק כבר בחמץ בפסח, אלא נחלקו שלרבנן לא גומרים דינו של שור שלא בפניו וא"כ הבעלים טוענים שאם היית מחזיר קודם גמר דין היינו יכולים להבריחו לאגם ועכשיו שנגמר דינו אי אפשר להצילו, ור' יעקב סובר שניתן לגמור את דינו של השור גם שלא בפניו וא"כ לא מועיל להבריחו לאגם כי ממילא יכלו לגמור את דינו, ורבנן למדו מהפסוק השור יסקל וגם בעליו שכמיתת הבעלים כך מיתת השור, וכמו שדין הבעלים הוא דוקא בפניהם כך דינו של השור דוקא בפניו, ור' יעקב סובר שזה שייך דוקא בפני הבעלים כי הם יכולים לטעום אך שור אינו יכול לטעון.

ד' שומרים נכנסו תחת הבעלים שור חנם שואל שומר שכר שוכר ואם הרגו בתמותם נהרגים אך פטורים מכופר, ואם הרגו אחר שהועדו השור נהרג והם משלמים כופר וחייבים להחזיר דמי שור לבעלים מלבד שומר חנם, ויש לדון שאם הם שמרו כראוי א"כ כולם יפטרו ואם לא שמרו א"כ גם שומר חנם יתחייב, ויש לומר שמדובר ששמרו שמירה פחותה ולא שמירה מעולה ושומר חנם פטור כי כלתה שמירתו אך כולם חייבים כי לא כלתה שמירתם, ולכאורה לר"מ עמוד ב שאומר שדין השוכר כשומר חנם צריך לכתוב חוץ משומר חנם ושוכר ולר' יהודה ששוכר כשומר שכר יש לכתוב חוץ משומר חנם, וכולם פטורים מכופר שהרי לר' יהודה למועד מספיק שמירה פחותה, ורב הונא בר חיננא אומר שזה כדעת ר"א שאין למועד שמירה אלא סכין ולענין חיוב שמירה הוא סבר ששוכר כשומר שכר, ואביי אומר שהברייתא כר"מ וכמו שרבה מחליף שלר"מ שוכר כשומר שכר ולר' יהודה שוכר כשומר חנם.

ר"א אומר שאם מסר שורו לשומר חנם והזיק חייב ואם הוזק פטור השומר, ויש לדון שאם קיבל עליו שמירת נזקיו א"כ יתחייב גם בהוזק ואם לא קיבל עליו שמירת נזקיו א"כ פטור גם בהזיק, ורבא מבאר שהשומר קיבל עליו שמירת נזקיו והכיר בו שהוא נגחן ובסתמא קיבל עליו השומר שלא יזיק אך לא קיבל עליו שלא יוזק כי מפחדים ממנו.

משנה אם קשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק, לר"מ בין תם ובין מועד חייב ולר' יהודה תם חייב ומועד פטור שכתוב ולא ישמרנו בעליו וכאן הוא שמור, ור"א סובר שאין למועד שמירה אלא סכין. גמרא ר"מ סובר שסתם שוורים אינם בחזקת שמורים והתורה אומרת שתם חייב שצריך שמירה פחותה ואח"כ מוסיפה התורה במועד ולא ישמרנו שצריך שמירה מעולה ולומדים גזירה שווה נגיחה נגיחה בתם ובמועד, ור' יהודה סובר שסתם שוורים הם בחזקת שמורים והתורה אומרת שחייב בתם שהוא צריך שמירה מעולה ואח"כ כתוב במועד ולא ישמרנו שצריך שמירה מעולה, וא"כ זה ריבוי אחר ריבוי שהוא מועט שבמועד אין צורך בשמירה מעולה ואין לומר שכתבה התורה נגיחה בתם ונגיחה במועד שהרי יש מיעוט במועד ולא ישמרנו לזה ולא לאחר, ואין לומר שהפסוק בא רק ללאו שחייב כשלא שמר שא"כ יש לכתוב ולא ישמור וכתוב ולא ישמרנו ללמד לזה ולא לאחר.

ר"א בן יעקב סובר שבין בתם ובין במועד מספיק שמירה פחותה שהוא למד כר' יהודה שבמועד מספיק שמירה פחותה ולומדים גזירה שווה נגיחה נגיחה במועד לתם.

רב אדא בר אבהה אומר שר' יהודה פטר במועד רק בצד מועדות אך צד תמות במקומה עומדת והיה חייב עליה כשלא שמר שמירה מעולה.

דף מז ואם אינה קיימת ישלם רביע נזק מהולד ומשמע שכיון שלא יודעים שהיה עמה הולד לכן משלם ממנו רק רביע ומשמע שאם יודעים שהוא היה עמה ניתן לגבות ממנו את כל החצי נזק, ורבה לשיטתו שהוא אמר שפרה שהזיקה גובה מולדה כי הוא כגופה אך תרנגולת שהזיקה לא גובה מביצתה כי זה כמו פרש בעלמא ואינו כגופה.

רבא אומר שבשור שנגח את הפרה לא שמים את הפרה בפני עצמה ואת הוולד בפני עצמו אלא שמים את הנזק בולד אגב הפרה שאם לא כן המזיק צריך לשלם יותר וכך שמים בקוטע ידו של חבירו ובמזיק שדה חבירו, ורב אחא בר רבא שאל את רב אשי שאם הדין לגבות בפני עצמם אדרבה שיוכחש המזיק, ויש לומר שאומר המזיק הזקתי לך פרה מעוברת ואשלם לך לפי פרה מעוברת.

אם הפרה של אחד והולד של אחר השבח של הפרה מחמת שומנה הולך לבעל הפרה, ויש להסתפק לגבי השבח של הנפת, לרב פפא זה לבעל פרה, ולרב אחא בר רב איקא חולקים וכן הלכה.

משנה קדר שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ובהמתו של בעה"ב שברה אותם פטור ואם הזוקה בהם חייב בעל הקדירות אך אם הכניסם ברשות חייב בעל החצר, אם הכניס פרותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ובהמתו של בעה"ב אכלתם פטור ואם הזוקה בהם הבהמה חייב בעל הפירות, ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב אם הכניס שור לחצר בעה"ב שלא ברשות **עמוד ב** ונגחו שורו של בעה"ב או שכלבו של בעה"ב נשכו פטור, ואם השור נגח את שורו של בעה"ב חייב ואם נפל לבורו והבאיש את מימיו חייב, ואם אביו או בנו היו בתוכו והרגם משלם כופר ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב ורבי סובר שבכולם אינו חייב אלא א"כ קיבל עליו לשמור. **גמרא** משמע דוקא שלא ברשות אך אם הכניס קדרותיו ברשות לא חייב בעל קדירות בנזקי בהמתו של בעל החצר ולא אומרים שבעל הקדירות קיבל עליו שמירה מבהמתו של בעל החצר וזה כרבי שבסתם לא קיבל עליו המכניס שמירה, ובסיפא כתוב שאם הכניס ברשות חייב בעל החצר וזה כרבנן שבסתם הוא קיבל עליו שמירה וכתוב בסיפא שרבי אומר שבכולם לא חייב עד שיקבל עליו בעה"ב לשמור וא"כ הרישא והסיפא כרבי והאמצע כרבנן, ור' זירא אומר שיש לשבור משנתנו ומי ששנה את הרישא לא שנה את הסיפא ורבא אומר שגם הרישא כרבנן וברשות הכוונה שבעל החצר קיבל עליו את שמירת הקדירות אפילו ישברו ברוח.

אם הכניס פירות לחצר בעה"ב והזוקה בהמתו של בעה"ב חייב אומר רב שזה דוקא כשהחלקה בהם אך אם הזוקה באכילתם פטור כי היה לה שלא תאכל, ואמר רב ששת שרב אמר את זה כשנמנם שהרי שנינו שהנותן סם המוות לפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ומשמע שדוקא סם המוות שזה לא עשוי לאכילה אך דבר שעשוי לאכילה חייב גם בדיני אדם ולא אומרים שהיה לה לא לאכול, ויש לומר שגם בפירות פטור מדיני אדם והחידוש בסם המוות שלמרות שלא עשויה לאכול חייב בדיני שמים, ועוד י"ל שבסם המוות מדובר באפרזתא שזה עשב שהיא עשויה לאכול וכמו הפירות אצלנו במשנה.

יש להקשות מברייתא שאשה נכנסה לטחון חטים אצל בעה"ב לא ברשותו ואכלתם בהמתו של בעה"ב פטור ואם הזוקה חייבת, ולכאורה תטען האשה שהיה לבהמה לא לאכול, ויש לומר שזה לא עדיף מהמשנה שמדובר שהחלקה בהם, ובהו"א הקשו משם שדוקא במשנה מובן שהזוקה בהן הכוונה הוחלקה בהן אך כן כתוב אם הזוקה ולא כתוב בהן א"כ מדובר על אכילה, אך בתירוץ מבינים שבכ"ז ניתן להעמיד שמדובר שהוחלקה, אך לכאורה יש להוכיח מברייתא שהכניס שור לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכל חטים והתירוץ שמה פטור ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב, ולכאורה היה לו שלא לאכול, ורבא מתרץ שאין להקשות מברשות על שלא ברשות כי ברשות הוא קיבל עליו שמירה ואפילו יחנוק את עצמו.

הסתפקו כשבעה"ב קיבל שמירה אם הכוונה שמירה מעצמו או אפילו מנזקים שבאים מהעולם, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנה רב יהודה בר סימון בברייתא של נזיקין של קרנא שאם הכניס פרות לחצר בעה"ב שלא ברשות ובא שור ממקום אחר ואכלם פטור ואם הכניס ברשות הוא חייב, ולכאורה פטור וחייב הכוונה לבעל החצר ויש לדחות שהכוונה לבעל השור,

דף מח אך לגבי בעל השור לא שייך לחלק בין ברשות לשלא ברשות, ויש לבאר שאם הוכנסו הפירות ברשות זה כשן בחצר הניזק שחייבים עליה ואם נכנסו הפירות שלא ברשות זה כשן ברה"ר שפטור עליה, ויש להוכיח מהברייתא שאם הכניס שור לחצר בעה"ב שלא ברשות ובא שור ממקום אחר ונגחו פטור ואם הכניס ברשות חייב, ולכאורה פטור וחייב הכוונה לבעל החצר, ויש לדחות שהכוונה לבעל השור הניזק אך לא מובן מה שייך לגביו ברשות או לא ברשות, ויש לבאר שזה כדעת ר' טרפון שמשלם על קרן החצר הניזק נזק שלם וא"כ ברשות שזה כקרן בחצר הניזק וחייב נזק שלם, ושלא ברשות זה כקרן ברה"ר שמשלם רק חצי נזק.

אשה אחת נכנסה לבית אחד והעז של בעה"ב אכלה את הלישה וחלתה ומתה ורבא חייב את האשה בדמי העז, ולכאורה הוא חלק על סברת רב שלא היה לה לאכול, ויש לומר שרב דיבר שלא ברשות ולכן לא קיבל עליו שמירה אך כן קיבל אליו שמירה מהעז שלו וזה לא דומה לאשה שנכנסה לטחון חטים שלא ברשות ואכלתם בהמתו של בעה"ב פטור ואם הזוקה חייבת ודוקא שלא ברשות אך ברשות פטור, ויש לחלק שלטחון זה לא דבר שצריך צניעות ולכן לא סילק עצמו בעל החצר משמירה אך לאפות זה דבר של צניעות ומסלק עצמו בעל החצר לכן מוטל על האשה לשמור מהעז.

רבא אומר שאם הכניס שור לחצר בעה"ב שלא ברשות והשור חפר בה בורות שיחין ומערות חייב בעל השור בנזקי חצר ובעל החצר חייב בנזקי הבור, ואף ששנינו כי יכרה איש בור ולא שור בור אך כן כיון שהיה צריך למלאות את הבור ולא מילאו כאילו הוא כרה אותו.

עוד אמר רבא שאם הכניס שורו לחצר בעה"ב שלא ברשות והזיק את בעה"ב או שבעה"ב הוזק בו חייב ואם רבץ פטור, ולכאורה מדוע ברבץ יפטר, וביאר רב פפא שהכוונה שהוא הרביץ גללים וטינף את בגדי בעה"ב, והגללים הם כבור ופטור בו על כלים, אך זה מובן רק לדעת שמואל שכל תקלה חייב בה משום בור אך לדעת רב שתקלה שלא הפקירה היא כממונו זה קשה, ויש לומר שסתם גללים הוא מפקירם.

עוד אמר רבא שאם נכנס לחצר בעה"ב והזיק את בעה"ב או שהוזק בו בעה"ב חייב ואם הזיקו בעה"ב פטור ואמר רב פפא שזה רק אם לא ידע בו אך אם בעה"ב ידע בו והזיקו הוא חייב שהוא אומר לו שאמנם יש לך רשות להוציאני אך לא להזיקני, ורבא או רב פפא הם לשיטתם **עמוד ב** שרבא או רב פפא אמרו שאם שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות והזיקו זה את זה חייבים ואם הוזקו זה בזה פטורים, משמע שזה רק כששניהם ברשות או שלא ברשות אך אם אחד ברשות ואחד לא, האחד שברשות פטור והאחד בלי רשות חייב.

רבא אומר שבנפל לבור והבאיש מימיו שחייב זה רק כשהבאיש בשעת נפילה אך אם הבאיש אחר כך פטור, שהשור מזיק בנזק של בור והמים ככלים ובור פטור בכלים, אך זה רק לשמואל שזנק תקלה הוא בור אך לרב שרק בהפקיר זה כבור א"כ חייב גם אחר נפילה, ולרב רבא צריך לומר שרק בהבאיש מגופו חייב אך אך הבאיש מריחו פטור שזה כגרמא בעלמא שפטור.

בנפל לבור והרג אדם חייב כופר ולכאורה הוא תם ורב מבאר שמדובר במועד ליפול על בני אדם בבורות, אך קשה שא"כ הוא בר קטלא ורב יוסף מבאר שהשור ראה ירק על שפת הבור ונפל ושמואל מעמיד כר' יוסי הגלילי שתם משלם חצי כופר ועולא מוסיף שר' יוסי הגלילי סובר כר' טרפון שקרן בחצר הניזק משלם נזק שלם, ולעולא מובן מדוע כתוב אביו או בנו לתוכו אך לשמואל זה יהיה הדין גם באדם אחר, ויש לומר שזה דרך העולם שאביו או בנו מצויים שם, רב פוסק כר' ק' שבהכניס ברשות חייב בעל החצר, ושמואל פוסק כרבי.

שנו בברייתא שאם אמר כנוס שורך ושמו הזיק חייב הוזק פטור ואם אמר כנוס שורך ואשמרנו הוזק חייב הזיק פטור, ויש להקשות מהרישא לסיפא שכתוב שאם אמר שמרו חייב בעל השור ופטור בעל החצר משמע שבסתמא חייב בעל החצר ופטור בעל השור שהוא קיבל עליו שמירה, ובסיפא כתוב כנוס שורך ואשמרנו חייב בעל החצר ופטור בעל השור משמע שבסתמא לא קיבל עליו שמירה וזה כרבי שבעל החצר לא מתחייב עד שיקבל עליו שמירה וא"כ הרישא כרבנן והסיפא כרבי, ואכן אמר ר"א שיש לשבור הברייתא והרישא כרבנן והסיפא כרבי, רבא מבאר שגם הסיפא כרבנן וכתבו בסיפא אני אשמרנו אגב שכתוב ברישא

שמרו, ורב פפא מבאר שגם הרישא כרבי והוא סובר כר' טרפון שקרן בחצר הניזק משלם נזק שלם וא"כ כשאמר לו שמרו א"כ לא הקנה לו מקום בחצירו וזה קרן בחצר הניזק משלם נזק שלם אך אם לא אמר לו שמרו א"כ הקנה לו מקום בחצר וזה כקרן בחצר השותפין שמשלם רק חצי נזק.

משנה שור שהתכוון לחבירו והכה אשה ויצאו ילדיה פטור מדמי ולדות אך אדם שהתכוון לחבירו והכה את האשה ויצאו ילדיה חייב בדמי ולדות, והשומא של דמי ולדות היא ששמים את האשה כמה היתה שוה קודם שילדה וכמה היא שוה אחר שילדה, ורשב"ג סובר שלפ"ז לא יפסיד המזיק

דף מט כי כשאשה ילדה היא משביחה יותר, אלא שמים את הולדות כמה הם שוים ונותן לבעל ואם אין לה בעל נותן ליורשיה, ואם היתה שפחה והשתחררה או גיורת פטור. **גמרא** משמע במשנה שאם השור התכוון לאשה והכה אותה משלם דמי ולדות וזה קשה על דברי רב אדא בר אבהו ששוורים שהתכוונו לאשה פטורים מדמי ולדות, ורב אדא יפרש במשנה שגם כשהתכוון לאשה פטור מדמי ולדות והמשנה כתבה שור שהתכוון לחבירו אגב הסיפא שאדם התכוון לחבירו כמו שכתוב בפסוק כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה.

רב פפא אומר שאם שור התכוון לשפחה ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות שאומר האדון שהשור הזיק לו אתון מעוברת כמו שכתוב בפסוק שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור.

המשנה אומרת כיצד משלם דמי ולדות ולכאורה הפירוש הוא שבח ולדות, ויש לומר שאכן המשנה מפרשת כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות שמין את האשה כמה היתה יפה קודם לידה וכמה היא יפה אחר לידה.

רשב"ג אומר שא"כ האשה משביחה יותר אחר לידה, רבה מפרש בדבריו וכי אשה משביחה יותר קודם לידה מאשר לאחריה והרי אשה משביחה יותר אחר לידה מלפני הלידה אלא השומא היא בולדות ונותן לבעל, וכן שנינו בבבלייתא שאמר רשב"ג וכי אשה משביחה קודם שתלד יותר מאחר שתלד והרי היא משביחה אח"כ יותר מלפני לידה אלא שמים את הולדות, ורבה מבאר וכי אשה משביחה רק למי שילדת ואין לעצמה כלום בשבח ולדות אלא הולדות לבעל ובשבח ולדות חולקים ביניהם, וכן שנו בבבלייתא שאמר רשב"ג וכי אשה משביחה למי שילדת ואין לעצמה כלום אלא שמים נזק בפני עצמו וצער בפני עצמו ושמים את הולדות ונותן לבעל ובשבח ולדות חולקים, ומשמע בבבלייתא שלרשב"ג יש שבח יותר באשה הרה ובבבלייתא הקודמת משמע שאחר לידה היא משביחה יותר, ויש לומר ששם מדובר במבכרת שהיא מסוכנת בלידה לכן היא שוה יותר אחר לידה, ובבבלייתא השניה מדובר באשה שאינה מבכרת שלפני לידה היא שוה יותר.

טעמם של רבנן שבבח ולדות לבעל כמו ששנינו שאם כתוב ויצאו ילדיה א"כ ודאי מדובר בהרה וכתוב הרה ללמד שבבח הריון לבעל, ורשב"ג למד מהרה כדברי ר"א בן יעקב שחייב רק אם הכה אותה נגד בית ההריון, ואמר רב פפא שלא דוקא כנגד בית הריון ממש אלא בכל מקום שמגיע חמימות לולד והיינו כנגד כל החלל להוציא בהכה בידה או רגלה שאינו חייב.

אמר רבה שבגיורת פטור רק אם חבל בה בחיי הגר ומת שהוא כבר זכה בהם בחייו, וא"כ המזיק זוכה מהגר אך אם חבל בה אחר מיתת הגר היא זכתה בולדות וצריך לשלם לאשה, ורב חסדא מקשה על בעל השמועה וכי הולדות הם כצורות שזוכים בהם, אלא שאם הבעל קיים התורה זכתה לו ואם אינו קיים לא זכה, אך יש להקשות מהבבלייתא לעיל שאם הכה אשה ויצאו ילדיה נותן נזק וצער לאשה ודמי ולדות לבעל ואם אינו נותן ליורשיה, ואם האשה איננה נותן ליורשיה, ואם היתה שפחה והשתחררה או גיורת זכה, ולכאורה גם בבבלייתא הזו ניתן להעמיד כמו במשנה שחבל בה בחיי הגר ומת הגר, ועוד י"ל שמדובר לאחר מיתת הגר **עמוד ב** ויש לשנות שהאשה זכתה בדמי ולדות.

לכאורה נחלקו תנאים בזה שכתוב בבבלייתא שאם בת ישראל נשאה לגר והתעברה ממנו וחבלו בה בחיי הגר נותן דמי ולדות לגר, ואם מת בבבלייתא אחת כתוב שחייב ובבבלייתא אחרת כתוב שפטור, ורבה ודאי יסבור שזה מחלוקת ורב חסדא יבאר שהבבלייתא שפטור כרבנן והבבלייתא שחייב היא כרשב"ג אך לרשב"ג לא צריך להגיע לאחר מיתתה שהרי גם מחיים יש לה חצי, ויש לומר שלאחר מיתתו יש לה הכל, ועוד יש לומר ששני הבבלייתא כרשב"ג ובשבח ולדות חייב ובדמי ולדות פטור,

ולכאורה נלמד משבח ולדות לדמי ולדות שלרבנן זכתה בכל, ויש לחלק שבשבח ולדות שיש לה יד בהם היא זכתה בכל במות בעלה הגר, אך בדמי ולדות שאין לה יד בהם לא זכתה כלל.

רב יבא סבא שאל את ר"נ במי שמחזיק בשטרותיו של גר האם המחזיק בשטר זה על דעת הקרקע וא"כ כיון שלא החזיק בקרקע לא החזיק גם בשטר עצמו כי אין דעתו על השטר או שנאמר שדעתו גם על השטר, אמר לו ר"נ ענני אדוני וכי הוא צריך את השטר לצור על פי צלוחיתו, אמר לו אכן הוא צריך לצור ולצור.

רבה אומר שאם משכנו של ישראל היה אצל הגר והוא מת וישראל אחר החזיק בהם מוציאים ממנו שכיון שמת הגר פקע ממנו שיעבודו ואם משכנו של הגר ביד ישראל ומת הגר והחזיק ישראל אחר במשכון קנה המלוה כנגד מעותיו והאחר זכה בשאר, ולכאורה קשה שנאמר שתקנה חצירו של המלוה כמו שאמר ר' יוסי בר' חנינא שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, ויש לומר שמדובר שהוא לא נמצא שרק כשהוא נמצא והוא יכל לקנות קונה לו חצירו אך אם הוא לא כאן והוא לא יכל לקנות חצירו לא קונה לו, ולהלכה אם הוא לא נמצא בחצירו היא לא קונה לו.

משנה מי שחפר בור ברה"י ופתחו לרה"ר או שחפר ברה"ר ופתחו לרה"י או שחפר ברה"י ופתחו לרה"י או שחפר ברה"י ופתחו לרה"ר זה הבור שהתורה חייבה ור"ע סובר שהתורה חייבה בהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו, ורבה מבאר שלכו"ע בור ברה"ר חייב שכתוב כי יפתח וכי יכרה אם חייב על פתיחה ודאי חייב על כרייה אלא שזה מגיע לרשותו בגלל הפתיחה או הכרייה,

דף נ נחלקו בבור ברשותו שלר"ע בור ברשותו חייב שכתוב בעל הבור בור שיש לו בעלים ור' ישמעאל סובר שהכוונה לבעל התקלה, ומה שר"ע אומר זהו בור הכוונה זהו עיקר בור שפתח בו הכתוב תחילה לתשלומים, ורב יוסף מבאר שלכו"ע בבור ברה"י חייב שכתוב בעל הבור והיינו שיש לבור בעלים ונחלקו בבור ברה"ר שלר' ישמעאל חייב שכתוב כי יפתח וכי יכרה ועל עסקי הפתיחה או הכרייה הוא בא לרשותו, ור"ע סובר שהתורה צריכה לכתוב פתיחה וכרייה שאם היה כתוב פתיחה היינו אומרים שרק בפתח מספיק כיסוי אך בכורה לא יספיק כיסוי וצריך לסתמו, קמ"ל שמשפיק כיסוי ואם היה כתוב כי יכרה היינו אומרים שרק כורה צריך כיסוי כי הוא עשה מעשה אך פותח שלא עשה מעשה לא יצטרך כיסוי, קמ"ל שצריך כיסוי, ומה שאומר ר' ישמעאל זהו בור הכוונה זה בור שהכתוב פותח בו לנזקין, ויש להוכיח שכתוב בבבלייתא שאם חפר בור ברה"ר ופתחו לרה"י פטור אף שאינו רשאי לעשות כן כיוון שאין עושים חלל תחת רה"ר, החופר בורות שיחין ומערות ברה"י ופתח לרה"ר חייב החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר כגון החופרים יסודות לבנין פטור, ור' יוסי בן ר' יהודה מחייב עד שיעשה מחיצה עשרה או שירחיק ממקום דריסת רגלי אדם ובהמה ד' טפחים משמע שפטור בגלל שזה ליסודות ובלי זה חייב, ולרבה ניתן לבאר שהרישא כר' ישמעאל והסיפא כר"ע, אך לרב יוסף אמנם הסיפא היא לכו"ע אך ברישא שפטור בבור ברשותו זה לא כדעת שניהם, ורב יוסף יבאר שזה לכו"ע וברישא מדובר שלא הפקיר לא רשותו ולא בורו, ורב אשי אומר שלפ"ז גם לרבה ניתן לבאר את הבבלייתא כר' ישמעאל ומה שמדויק שרק מצד היסודות פטור ובלי זה חייב מדובר באופן שהוא הרחיק לכיוון רה"ר, ויש להוכיח בבבלייתא שהחופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר חייב וברה"י הסמוכה לרה"ר פטור, ולרבה זה כר' ישמעאל אך לרב יוסף זה לא כדעת שניהם, ויש לומר שמדובר שחופר ליסודות ולכן פטור לכו"ע.

מי שחפר בור ומסר לרבים פטור ולא חפר ופתח ולא מסר לרבים חייב וזה היה מנהגו של נחוניא חופר בורות שיחין ומערות שחפר ופתח ומסר לרבים וכששמעו חכמים בדבר אמרו קיים זה הלכה זו, ולכאורה משמע שהלכות אחרות לא, ויש לומר שקיים אף הלכה זו.

מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול והודיעו לר' חנינא בן דוסא, בשעה הראשונה אמר להם שהיא בסדר וכן בשעה השנייה, ובשעה השלישית אמר להם עלתה אמרו לה מי העלה אותך אמרה שהזדמן לה זכר של רחלים וזקן מנהיגו, אמרו לר' חנינא וכי נביא אתה אמר שהוא לא נביא ולא בן נביא אלא שלא יתכן שדבר שהצטער בו אותו צדיק יכשל בו זרעו, ואמר ר' אחא שבכ"ז מת בנו בצמא שכתוב וסביביו נשערה מאד שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, ור' חנינא למד מהפסוק קל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו.

עוד אמר ר' חנינא שהאומר שהקב"ה ותרן יוותרו חייו, שכתוב הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, ואמר ר' חנא או ר' שמואל בר נחמני **עמוד ב** שכתוב בפסוק ארך אפים ולא כתוב ארך אף והכוונה ארך אפים לצדיקים ולרשעים.

לא יסקל אדם מרשותו לרה"ר ואדם אחד סיקל מרשותו לרה"ר ומצאו חסיד אחד ואמר לו ריקה מדוע אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך ולגלג עלי, ואחר זמן הוצרך אותו אדם למכור שדהו והלך באותו רחוב ונתקל באותם אבנים ואמר יפה אמר לי אותו חסיד שאתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך.

משנה מי שחפר בור ברה"ר ונפל שם שור או חמור חייב ובין שחפר בור או שיח או מערה חריצין או נעיצין חייב, ומה שכתוב בור הוא ללמד שכמו שבבור מדובר שיש בו להמית 'י' טפחים כך בכל דבר שיש בו כדי להמית 'י' טפחים, ואם היו פחות מ'י' טפחים ונפלו שם שור או חמור ומתו פטור ואם הוזקו חייב.

גמרא רב סובר שהתורה חייבה בבור על הנזק של הבלו אך לא על נזק של חבטה כי קריע עולם הזיקה אותו, ושמאל סובר שחייב להבלו וכ"ש שחייב בחבטה ואין לומר שהתורה חייבה רק בחבטה כי התורה חייבה גם במלא ספוגים של צמר, והנ"מ ביניהם אם עשה גובה ברה"ר שלרב פטור ולשמאל חייב, וטעמו של רב שכתוב ונפל שצריך ליפול דרך נפילה, ושמאל סובר ונפל כל שהוא, ויש להוכיח ממשנתנו שכתוב מה בור שיש בו להמית עשרה אף כל שיש בו כדי להמית עשרה, ולשמאל מובן שבא לרבות גובה אך לרב בגובה פטור, ויש לומר שבא לרבות חריצין ונעיצין, אך קשה שהמשנה אמרה להדיא שחייב בחריצין ונעיצין, ויש לומר שהתנא שונה ואח"כ מפרש, ומה שהמשנה פרטה כי אם היה כתוב בור היינו אומרים שרק בו יש הבל כי הוא קטן ועגול אך שיח שהוא ארוך אין בו הבל בעשרה ואם היינו שונים שיח היינו אומרים שרק בו יש הבל כי הוא קטן אך במערה שהיא מרובעת אין הבל קמ"ל שחייב בה, ואם היה כתוב מערה היינו אומרים שרק בה יש הבל כי יש לה גג אך באחרים אין הבל, קמ"ל שחייבים בהם, ואם היה כתוב חריצין היינו אומרים שרק בהם יש הבל כי אין בהם רוחב למעלה יותר מלמטה אך בנעיצין שרחבים יותר למעלה אין הבל, קמ"ל שחייבים בהם, לכאורה יש להוכיח ממשנתנו שבפחות מ'י' פטור משמע בגלל שאין שם חבטה, ויש לומר שאין שם הבל, אך לפ"ז קשה מדוע חייב בנזקין, ויש לומר שאין שם הבל למיתה אך יש הבל לנזקין.

שור אחד נפל לאמת מים שדולים בה ושחטו בעליו ור"נ הטריף אותו ואמר ר"נ שאם היה לוקח קב קמח לדרך והולך ללמוד בביהמ"ד שאם שהתה מעת לעת כשירה לא היה מפסיד את שורו ששוה כמה קבים, משמע שסובר ר"נ שיש חבטה פחות מ'י' והקשה רבא ממשנתנו שאם נפל לפחות מ'י' פטור במיתה משמע שאין שם חבטה,

דף נא ויש לדחות שאין שם הבל ומה שחייב בהוזק שאמנם אין הבל למיתה אך יש הבל לנזקין, והקשה רבא ששנינו שביט הסקילה היה גבוה ב' קומות ושנינו שהיה גם קומה שלו ואם נאמר שיש חבטה פחות מ'י' טפחים א"כ מדוע צריך גובה כל כך אך לכו"ע קשה שמספיק 'י' טפחים לחבטה אלא הביאור הוא כדברי רבה בר אבוה שכתוב ואהבת לרעך כמוך שיש לברור לו מיתה יפה אך לא מגביהים יותר כדי שלא יתנוול, ורבא הקשה ממה ששנינו בפסוק כי יפול הנופל ממנו ולא בתוכו שאם היה רה"ר גבוה 'י' טפחים ונפל ממנה לתוכו פטור ואם היתה עמוקה ממנו 'י' טפחים ונפל ממנו לרה"ר חייב ואם נאמר שיש חבטה פחות מ'י' וחייב מדוע צריך 'י', אמר ר"נ שפחות מ'י' אין לו שם בית, אך קשה לפ"ז מדוע כשיש 'י' טפחים חייב הרי אם נוריד את התקרה והמעזיבה יהיה הבית בתוכו פחות מ'י', ויש לומר שמדובר שחקק בתוכו להשלים ל'י' אך לפ"ז גם בפחות מ'י' בחוץ נאמר שיחקק בתוכו יותר, אלא טעמו של ר"נ שמכרסו של השור יש 'י' טפחים שהכרס גובהה ד' טפחים ועומק התעלה ו' טפחים החבטה היא 'י' טפחים, ולפ"ז מה שהמשנה מצריכה 'י' טפחים מדובר שמת בגלגול לבור מגבו שאין 'י' טפחים.

משנה אם הבור היה של שותפים ועבר עליו הראשון ולא כסהו והשני עבר ולא כיסהו השני חייב. **גמרא** לכאורה רק לר"ע שחייב בבור ברשותו יש מקרה שבור שייך לשותפים כשהחצר היתה של שניהם והיה בה בור והפקירו את רשותם ולא את בורם, אך למ"ד שבור ברשותו פטור איך יתכן שיהיה חייב על בור של שותפים ברה"ר, שאם נאמר ששניהם עשו שליח לכרות בור והוא כרה להם החיוב לא עליהם שהרי אין שליח לדבר עבירה, ואם אחד

כרה חמשה והשני כרה חמשה האחרון חייב שהסתלקו מעשה הראשון, ולדעת רבי ניתן לבאר שלגבי נזקין הם שותפים, אך למיתה גם לרבי רק האחרון חייב ולרבנן גם לנזקין רק האחרון חייב, ור' יוחנן מבאר ששניהם עקרו חוליא בבת אחת והשלימו את הבור לעשרה, רבי ורבנן נחלקו בתופר בור ט' ואחר השלימו ל'י' שלרבנן האחרון חייב ולרבי שניהם חייבים בנזקין אך למיתה רק האחרון חייב, רבנן למדו מהפסוק כי יפתח וכי יכרה שלכאורה זה ק"ו שאם חייב רק בפתיחה כ"ש שחייב בכרייה אלא בא לרבות כורה אחר כורה שהוא סילק את מעשי הראשון, ורבי סובר שצריך לכתוב כרייה ופתיחה כמו ששנינו לעיל ואמנם גם רבנן מודים שצריך לכתוב את שניהם אלא הם למדו ממה שכתוב כי יכרה איש אחד ולא שנים ולרבי איש בור בא למעט איש בור ולא שור בור, ורבנן סוברים שכתוב פעמיים איש בור ורבי לא למד מזה כי התורה כתבה שוב אגב שכתוב בתחילה, אך קשה מנין שהפסוק בא לחייב את השני אולי נחייב את הראשון, ויש לומר שודאי האחרון חייב שכתוב והמת יהיה לו מי שעשה את השיעור מיתה, ואמנם למדו מוהמת למעט שור פסול המוקדשים מבור, אך ממילא מבינים מהפסוק שהחייב הוא מי שעשה את השיעור מיתה.

מי שחפר בור 'י' ובא אחר והשלים לכ' ובא אחר והשלימו לל' כולם חייבים, אך קשה מברייתא שאם היה בור 'י' ובא אחר וסייד וכייד האחרון חייב **עמוד ב** ולכאורה זה לדעת רבנן והברייתא הראשונה היא לרבי, אמר רב זביד שגם רבנן מודים כשהראשון כבר עשה שיעור מיתה שכולם חייבים, ומה שכתוב בסייד וכייד חייב האחרון מדובר שכשהראשון עשה לא היה בו הבל למיתה וע"י הסייד וכייד נעשה בו הבל למיתה, ללישנא בתרא רב זביד אמר שגם הברייתא השניה היא כרבי ומדובר באופן שלא היה שם הבל למיתה ולנזקין וע"י הסייד וכייד נעשה בו הבל למיתה ולכן רק האחרון חייב.

רבא אומר שאם הניח אבן על פי הבור והשלימה ל'י' זה תלוי במחלוקת רבי ורבנן, ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהיינו אומרים שכיון שהוא הוסיף רק למעלה וההבל שלו לא המית קמ"ל שבכ"ז הוא חייב לרבנן, ורבא מסתפק אם סתם טפח בבור ואח"כ הוציא את האבנים האם הוא הוציא את מה שעשה או שהוא סילק את המעשה של הראשון והבור כולו ברשותו ונשאר בתיקו.

רבה בר בר חנה אומר בשם שמואל בר מרתא שאם היה בור ח' ומהם ב' טפחים מים חייב כי כל טפח במים הוא כמו ב' טפחים ללא מים, והסתפקו כשהיה בור ט' ומהם טפח אחד מים האם כיון שאין הרבה מים אין הבל או שכיון שזה עמוק יותר יש בו הבל, ועוד יש להסתפק בבור ז' ומהם ג' טפחים מים האם אומרים שכיון שיש בו יותר מים יש יותר הבל או שהוא אינו עמוק ואין בו הבל ונשאר בתיקו.

רב שיזבי שאל את רבה במקרה שאדם הרחיב את הבור אמר רבה שהוא מיעט את ההבל אמר רב שיזבי אדרבה הוא קירב את הנפילה ורב אשי אומר שנבדוק שאם השור מת מההבל א"כ הוא מיעט את ההבל אך אם הוא נפל מהצד של ההרחבה א"כ הוא קירב את ההיזק, וללישנא בתרא אמר רב אשי שאם נפל מצד ההרחבה הוא קירב את הנזק ואם נפל מהצד השני פטור כי הוא מיעט את ההבל.

אם עומק הבור כרחבו רבה ורב יוסף אמרו בשם רבה בר בר חנה שאמר בשם רב מרי, אחד אמר שיש הבל לעולם עד שרחבו יהיה יותר מעמקו, ואחד אמר שלעולם אין הבל עד שיהיה העומק יותר מהרוחב.

כשעברו שניהם ולא כסו השני חייב, וממתי הראשון פטור אמרו רבה ורב יוסף בשם רבה בר בר חנה בשם ר' מני, אחד אמר שפטור ממתי שהניחו משתמש ואחד אמר שפטור משמסר לו לו דליו, ונחלקו כמו התנאים בברייתא שאם דלה אחד מהבור ואמר השני הנח לי ואדלה פטור משהניחו משתמש, ור"א בן יעקב סובר שיש ברירה וכל אחד ממלא בחלקו ולת"ק אין ברירה ורבה אומר שנחלקו לטעמם ששנינו בשותפים שנדרו הנאה זה מזה שאסורים להכנס בחצר ור"א בן יעקב סובר שכל אחד נכנס בשלו שיש ברירה, ולת"ק אין ברירה לכן לא יכנסו זה לזה.

ר"א אומר שהמוכר בור לחבירו קנה משמסר לו דליו ולכאורה הקנין הוא כסף או חזקה, ויש לומר שאכן מדובר בקנין חזקה וצריך שיאמר לו לך חזק וקני ובמסר לו דליו זה כאמר לו לך חזק וקני.

ר"א אומר שהמוכר בור לחבירו קנה משמסר לו דליו ולכאורה הקנין הוא כסף או חזקה, ויש לומר שאכן מדובר בקנין חזקה וצריך שיאמר לו לך חזק וקני ובמסר לו דליו זה כאמר לו לך חזק וקני.

ר"א אומר שהמוכר בור לחבירו קנה משמסר לו דליו ולכאורה הקנין הוא כסף או חזקה, ויש לומר שאכן מדובר בקנין חזקה וצריך שיאמר לו לך חזק וקני ובמסר לו דליו זה כאמר לו לך חזק וקני.

ר"א אומר שהמוכר בור לחבירו קנה משמסר לו דליו ולכאורה הקנין הוא כסף או חזקה, ויש לומר שאכן מדובר בקנין חזקה וצריך שיאמר לו לך חזק וקני ובמסר לו דליו זה כאמר לו לך חזק וקני.

ר"א אומר שהמוכר בור לחבירו קנה משמסר לו דליו ולכאורה הקנין הוא כסף או חזקה, ויש לומר שאכן מדובר בקנין חזקה וצריך שיאמר לו לך חזק וקני ובמסר לו דליו זה כאמר לו לך חזק וקני.

ר"א אומר שהמוכר בור לחבירו קנה משמסר לו דליו ולכאורה הקנין הוא כסף או חזקה, ויש לומר שאכן מדובר בקנין חזקה וצריך שיאמר לו לך חזק וקני ובמסר לו דליו זה כאמר לו לך חזק וקני.

ר"א אומר שהמוכר בור לחבירו קנה משמסר לו דליו ולכאורה הקנין הוא כסף או חזקה, ויש לומר שאכן מדובר בקנין חזקה וצריך שיאמר לו לך חזק וקני ובמסר לו דליו זה כאמר לו לך חזק וקני.